

The Project Gutenberg eBook of Kuningasverta, by Helvi Herlevi

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kuningasverta

Author: Helvi Herlevi

Release date: June 14, 2005 [EBook #16069]

Most recently updated: December 11, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KUNINGASVERTA ***

Produced by Matti Järvinen and Tuija Lindholm.

KUNINGASVERTA

KAKSINÄYTÖKSINEN KUVAUS

Kirjoittanut
Helvi Herlevi

Ensimmäisen kerran julkaissut
Werner Söderström Osakeyhtiö 1920

HENKILÖT:

PELTOLAN ISÄNTÄ.
PAAVO }
KALLE } hänen poikiaan.
ANNA, hänen tyttärensä.
MARI, palvelija.
TAPANI, renki.
KIVEKKÄITÄ.

Tapahtumapaikka ja aika: Peltolan talo Uudellamaalla, joulunaikana vuonna 1708.

I NÄYTÖS.

(Näyttämö: Peltolan tupa. Vasemmalla ovi ulos, oikealla kamariin. Ikkuna peräseinällä, sen edessä pitkä honkapöytä, jonka molemmin puolin kaksi lavitsaa. Vasemmalla taustalla muuri. Sen lisäksi muita tupahuonekaluja: astiakaappi y. m.)

1:nen kohta.

ANNA ja TAPANI ikkunan luona. Katselevat ulos.

TAPANI

Näetkö loimua, joka punaa taivaanrannan tuolla metsän takana? Sääksjärven kylä siellä palaa! Isäntä ei sitä äsken paloksi uskonut, mutta kyllä se on. Mahtoi olla komea näky se Porvoon palo. Ja komea oli se työ myös, jonka Porvoon miehet tekivät, kun ne siellä sillalla möivät henkensä kalliiseen hintaan. Sieltä lähtivät kenraalit ja sotajoukot niin nopeasti kuin pääsivät Hämeen puolelle ja jättivät meidän vanhan kaupungin oman onnensa nojaan. Se sortui, mutta ei ennen kuin miehet makasivat sillalla ja viimeinen panos oli ammuttu....

ANNA

Onko kaupunki jo vainolaisten vallassa? Niin lähelläkö ne ovat?

TAPANI

Lähempänäkin! Miksi muuten palaisi naapurikylän talot? Siellä niitä varmaan on satakunta, ja ennen iltaa — ne voivat olla täällä.

ANNA

Täällä!

TAPANI

Niin, ja silloin on meidän vuoro seisoa kuin Porvoon pojatkin kodin ja konnun puolesta.

ANNA

Tapani, mitä aiotte te tehdä?

TAPANI

Mitä voimme. Ellemme muuta voi, voimme ainakin kaatua kotikylän rajalle.

ANNA

Kuollakko? Voi, Tapani, siihenkö päättyisi meidän kultaiset tulevaisuushaaveemme?

TAPANI

Oi, Anna, mieluummin toki eläisin kaskea kaataakseni kotimme tieltä, mutta — Anna — etkö käsitä, juuri se kotikamara meiltä mielitään riistää, onnemme pohjan ne tahtovat ottaa, ja työn hedelmän ja pellon siemenen... Ellemme voi sitä pelastaa, täytyy meidän kaatua.

ANNA

Kaatua — niin, sinun ja veljien. Mutta, Tapani, isä ja minä, minne joudumme me?

TAPANI

Isäntä ja sinä? Ei, Anna, en jaksata ajatella näitten tupien raunioina savuavan. Me ajamme ne takaisin! Kuuma paikka on edessä, se on varmaa. Tämä on kosta meidän viimeviikkoisesta kepposestamme. (Innostuen.) Ja oiva kepponen se oli! Kolmekolmatta miestä vallottamassa asevarastoa, joka olisi riittänyt kokonaiselle joukko-osastolle! Kuljettajat jäivät tielle siihen paikkaan, ja siinä olikin kaikki, minkä ryssä saattoi korjata talteen senjälkeen kuin me olimme vieneet aseet parempiin kätköihin. Kyllä

me heti kosta aavistimme. Sentähden kiiruhdimmekin katkaisemaan heiltä tien, ennenkuin he tänne ehtivät. Anna, minun täytyy lähteä. Miehet odottavat minua männikössä kirkon luona, ja vihollinen voi olla täällä milloin hyvänsä. Ei minulla olisi ollut aikaa tänne poiketa, mutta kun kotipellon yli oikaistiin, en voinut ohitse kulkea...

ANNA

Oli hyvä, että tulit, Tapani. Saanhan edes eväillä laukkusi täyttää, jos jälleen pitemmältä viipyisit...

(Ottaa Tapanin laukun, jonka tämä on laskenut lavitsalle, ja panee siihen eväitä.)

TAPANI

Nyt lähden, Anna. Vihollinen luulee suuria aikaansaavansa, mutta ennenkuin he panevat tuleen sen tuvan, jossa sinun kehtosi kerran keikkui, on heidän totisesti minun iskuni tunnettava, ja ennenkuin heidän likaiset ryssäsaappaansa askeleillaan saastuttavat ne tienoot, joiden keväinen nurmi kerran taipui sinun askeleittesi alla meidän keväisen lempemme syttyessä, on heidän minun verisen rintani yli astuttava ja — Anna — (Taipuu Annan puoleen ja ottaa hänen kätensä käsiinsä.) — ennenkuin minä nyt käyn katsomaan kuolemaa silmästä silmään, on minun sinun kirkkaiisiin silmiisi kerran katsottava. Oi, Anna, ne tähdet luovat valoa tielle. Totisesti on miehen käsivarren ja hengen arvoinen se maa, joka sinut kasvatti! Mutta — en voi viipyä enää — Hyvästi, tyttöni! —

ANNA

Hyvästi — tervehdä veljiä — Jumalan haltuun!

TAPANI

(kääntyy ovella)

Ja eväistä kiitos, Anna. Nuotiotulen ääressä niistä nautin, kun yö on kylmä ja uhkaava, ja sinua muistan. Silloin on varmaan, kuin tuntisin sinun rakkaitten, lämpimien käsiesi kosketuksen, tuntuu, kuin olisi kotona... Oi, täytyy lähteä... (Rientää takaisin Annan luo.) Oi, Anna, Anna, miten vaikeata se on!

ANNA

Tapani, minun on ikävä.

TAPANI

Anna.

(Raskas vaitiolo.)

TAPANI

Ei, ei, minun täytyy! Sinun tähtesi, Anna, ja kotoisten tanhuitten! Jää hyvästi! (Syöksyy ulos.)

2:nen kohtaus.

ANNA yksin.

ANNA

(jää liikkumattomana katsomaan Tapanin jälkeen):

Mennyt, Tapani mennyt. Viimeisenkö kerran? On kuin sydän pysähtyisi povessa. Väsyttää, mutta kaikki on liian kauheata, ei voi rauhassa olla väsyksissä. Me olemme turvattomina, yksin, isävanhus ja minä... Ja kuitenkin! Niin kauan kuin he ovat hengissä ja ase kädessä siellä kirkonmäellä, elää minussakin vielä heikko toivo... Sotajoukot, ne peräytyvät peräytymistään, ne voivat sen tehdä, sillä ei ole niitten aura näitä peltoja kyntänyt. Toista on meidän miesten, heille ne ovat elämän kanssa yhtä. (Innostuen.) Hyvä Jumala heitä suojelee. Nämä kodit ovat meille liian kalliita vihollisen mellastukselle alttiiksi joutumaan. Niille uhrataan kansan viimeinen veripisara näissä sissijoukoissa. Herran täytyy siunata se viimeinen veripisara!

3:s kohta.

ANNA ja ISÄNTÄ.

ISÄNTÄ

(sisään kamarin ovesta)

Tyttöseni, oletko kuullut mitään? Joko meni Tapani?

ANNA

Meni, isä. Isä, hän sanoi, että vaara on hyvin lähellä. Ja verta varmaan tänään vuotaa. Siellä ovat pojat ja Tapani, pian ei heitä ehkä enää ole. Vainolainen ryntää pirttiimme. Isä, minne menemme me?

ISÄNTÄ

Monta on jäänyt liettä kylmäksi vihollisen lähestyessä, kun kokonaisten kylien asukkaat ovat paenneet korpiin. Mutta, katsos, tyttäreni, näitten hirsien suojassa näki isäsi kerran päivän valon. Seitsemänkymmentä talvea olen sen jälkeen näitä seiniä katsellut, ja seitsemänkymmenen kevään oras on kotipellossa tuolla itänyt. Anna, minä luulen, että jos tässä ensi yönä rauniot savuavat, täytyy niitten olla minun hautakumpunani. Mutta (Muistaen.) Anna, lapseni, sinä! Miten suojaan minä sinua? Oi, minä muistan ne julmuudet, joista kylällä tuonnoin kerrottiin. Anna, minne voi isäsi kätkeä sinut saastaisilta katseilta? Henkeni lapseni edestä, mutta mitä se auttaisi.

ANNA

(kalpeana, mutta tyynenä)

Isä, ole huoletta, sota-ajan ja kivekäskodin lapsi osaa kuolla.

ISÄNTÄ

Tiesinhän, lapsi, tiesin, että sinussakin on samaa verta.

ANNA

(nyyhkyttää, isän luo)

Oi, isä rakas, arka minä olen, veri tuntuu kuin hyytyvän pelosta, ja sydän ja käsi vapisee, mutta katsos, isä, tunnelma on niin tavaton, ajatukset siitä ikäänkuin kasvavat ja — voimat kasvavat. Ei eletä enää tavallisin mitoin.

ISÄNTÄ

Ei eletä tavallisin mitoin. (Kuin itsekseen Annan mennessä ikkunan luo.) Mutta ihmisvoimat ne sittenkin mitataan tavallisin mitoin, ja minun voimani ovat puoleen alentuneet näitten raskaitten vuosien painosta. Oi, jospa Jumala kuitenkin nostaisi taakan hartioiltamme! — Jospa antaisi hän työrauhan ja pyhärauhan. — Viikon kuluttuahan on jälleen pyhä joulujuhla. Tuleeko se tänä vuonnakin pimeänä, äänettömänä? Ei tee mieli joulukynttilöitä sytyttää, kun Jumalan viha lepää raskaana isänmaamme yllä. Eikä jouluvirsikään oikein jaksaa väsyneistä, toivottomista rinnoista yletä, kun joulukellot eivät saa kaikua ja kun ei ole siihen virteen yhtymässä kaikki tutut äänet. Oi, Anna, tyttöseni, tule isäsi luo ja anna hänen tuntea, että hänellä on vielä yksi jäljellä, yksi jouluvalo tupaa kirkastamassa.

ANNA

(juoksee isänsä luo, hyväilee häntä)

Isä, rakas isä, Jumala varmaan poikia suojelee!

ISÄNTÄ

Suojelee, suojelee! Tyttäreni, sinä heikkoudessasi annoit minulle opetuksen sanoillasi tavattomasta tunnelmasta. Minäkin voin uhrata jotakin. (Uljaasti.) jos on sallittu minun heidät antaa pois, niin kiitos siitäkin Herralle. Tämän ison tuskan ja vaivan aikanahan heidän verensä silloin vuotaa hedelmöittämään isien maata.

4:s kohtaus.

MARI

(sisään vasemmalta)

Isäntä! Anna! Ne ampuvat tuimasti tuolla kylän syrjässä!

ISÄNTÄ

Vihollinen on siis täällä.

MARI

(jatkaen)

Minä olin saunassa vaatteita huuhtomassa, mutta jätin ne silleen, kun näin Anttilan väen tuolla pakkautuvan portaille kuin jotain erikoista katsomaan. Minä ulos saunasta ja kiireesti yli pihan tänne portaille. Ja niin vinkui ja paukkui, että oikein... Minä jäin katsomaan ja koetin erottaa pojat —

ISÄNTÄ

Sinä näit heidät? —

MARI

Näin, ja ensimmäisenä meidän Paavo kiiruhti ja huusi muille, että nyt aseisiin, ja sitten ei lasketa ryssää ohi, ennenkuin kaatuu viimeinen mies...

ISÄNTÄ

Mutta vihollinen, missä oli vihollinen, ja miltä näytti sen aikeet?

MARI

En nähnyt vihollista, minä tulin pois, sillä ajattelin — pelkäsin, että jos näkisin surman luodin sattuvan johonkin... (Istuutuen. Hetkisen kuluttua.) Että ne menivätkin, ne pojat! Voi, isäntä, kuinka saatoitte te itse vielä käskeä? Olivathan ne teidän ilonne ja ylpeytenne.

ISÄNTÄ

Suuremmaksi iloksihan ovat nyt!..

MARI

Entäpä jos — jos menevät viimeistä kertaa.

ISÄNTÄ

Niin, ehkä viimeistä kertaa. Taistelu on epätasainen, ryssät eivät liiku pienin joukoin, ei ainakaan kostonhankkeissa. Ja meidän miehiä, (kääntyy Annaan) eikö niitä ole neljäkolmatta?

ANNA

Niin niitä oli kun tämä partiojoukko muodostui, mutta Anttilan Simon lävisti ryssän miekka silloin, kun he sen kuormaston ryöstivät, sen kertoi Tapani vastikään.

ISÄNTÄ

Se oli niitten aseitten hinta. Anttilan ainoa poika!

ANNA

Ja sitten niitä oli kolme miestä kerran jotain karttaa hakemassa yöksi leiriytyneeltä viholliselta. Tapani oli mukana ja sitten se Mäkipellon Heikki, tiedätkös?

ISÄNTÄ

Tiedän, ikämies, mutta yksinäinen, ja käsi vielä kyllin vahva hanaa hallitsemaan... Se kai on tullut takaisin mökkiinsä, eihän siitä enää sellaisille retkille. —

ANNA

Se oli mukana tuolla yöllisellä hiihtoretkellä. Mutta se retki epäonnistui, ryssät heräsivät kesken kaikkea, ei muu auttanut kuin miehet suksille ja kiiruusti korven kätköön. Heikki hiihti hädissään toisaalle kuin Tapani ja se kolmas, ja ryssät lähtivät takaa-ajolle juuri siihen suuntaan. Aamulla löysivät meidän miehet lähitienoolta Heikin hangelta kylmenneenä. Ei siihen ollut ase sattunut, se oli hiihtänyt itsensä hengettömäksi.

ISÄNTÄ

Ei anna kivekäs itseään elävältä otuksen ajajille! — Se oli siis Mäkipellon vanhan raatajan loppu.

ANNA

Muut tämän kylän miehet ovat vielä jäljellä ja hyvissä voimissa. Naapurin isännän jalat vain kuuluvat palettuneen.

ISÄNTÄ

Kaksikolmatta siis säästyi tähän oikeaan taisteluun. Kotinurkkien kilpenä ollessa taistellaan elämästä ja kuolemasta.

MARI

Isäntä, saattaako ryssä tulla tänne, ihan tänne? Voi hyvä Jumala, jos ne tappaa meidätkin? —

ANNA

Hiljaa! Kuuluukohan vielä ampumista? (Kuuntelee.) Ei kuulu tänne ainakaan. (Tähyää ikkunasta.) Ei tästä näe mitään, alkaakin jo hämärtää. Mutta, Mari, iltahan on edessä. Unohdatko lypsyn kokonaan? — Työhän on lohdutuksemme, aika siinä kuluu. — Mene nyt, Mari, minä alan iltaista valmistaa.

MARI

Niin tosiaan, ei tahdo muistaa arkion olevan, ja eihän se aivan olekkaan, kun kuolema läheltä kulkee, mutta — lehmät on pyhänäkin lypsettävä. (Ottaa kiulun, menee kotvan kuluttua.)

ISÄNTÄ

Te nuoret, tehkää työt, jos jaksatte. Vanhuksen voimat eivät pitkälle riitä. Polviani niin vapisuttaa, paneun kamariin levolle. Tule sanomaan, Anna, jos jotakin kuulet. (Menee kamariin.)

5:s kohtaus.

ANNA yksin

(ANNA puuhailee tuvassa, tekee tulta ja panee padan liedelle j. n. e.)

ANNA (laulaa askarrellessaan tuon tuostakin vaipuen ajatuksiin):

Kirkkaana katsoi se kevähinen päivä kukkasta kunnahalla. Kuin kevätkukkana lasna ma leikin kotoisten koivujen alla. Tuoksuva tuulonen huojutti heinää, täytenä tähkät taipui. Tuulessa tuutien kotipihan koivut illalla unehen vaipui.

Meni kevät, meni kesä, mieleni muuttui mustaakin mustemmaksi, laulu sai surujani särähtävän sävelen, sai poskeni kalvakaksi. En enää huoletta lasna mä leiki kukkana kunnahalla, leikki jo loppui lumien tullen, kukkahan koski jo halla.

6:s kohtaus

KALLE

(puolikasvuinen, noin 16-vuotias, juoksee sisään)

Nyt se on ohi, sisko, ohi, meidän on vielä kotitienoot! (Heittäytyy lavitsalle pitkäkseen.) Mutta on sitä voimat lopussa mieheltä!

17

ANNA

(on juossut KALLEA vastaan —, kääntyy, kuin itsekseen hartaasti)

Kaikkivaltias, Sinulle kiitos!

KALLE

Onko sinulla, Anna sisko, maitoa juodakseni?

ANNA

(tuo maitoa):

Juo, Kalle, olethan aivan uuvuksissa!

KALLE

(juotuaan):

Kiitos! Se virkisti. En ole tänään vielä mitään maistanut. En saanut leivänpalastakaan niellyksi ennenkuin se oli ohi. Ja nyt, nyt on vaara vältetty, vaikka vähällä oli, ettemme saaneet joulukokkoja kodeistamme.

ANNA

Te voititte! Te muutamat miehet!

KALLE

Me voitimme, viisi miestä makaa haavoissaan tuolla suntion saunassa, mutta viisitoista on vielä paikoillaan varmuuden vuoksi. Minä lähdin isälle voiton tietoa tuomaan. — — —

ANNA

Viisi — viisitoista ja sinä. Entä yksi? Kaksikolmattahan teitä oli.

KALLE

Kaksikolmatta oli.

ANNA

Missä on siis yksi?

KALLE

Yksi — poissa.

ANNA

(hätäisesti)

Kuollutko? Kuka? Kalle veli, sano, kuka?

KALLE

Ei, ei kuollut, vaan poissa. Anna sisko, taitaa olla tuo sinulle ankara isku, jos oli muillekin. Voi, sisko, älä kalpene noin!

ANNA

(melkein kirkaisten):

Kalle, kerro kaikki! Minä aavistan... Ei, se ei voi, ei voi... Missä on Tapani, kerro!

7:s kohtaus

ISÄNTÄ

(sisään):

Kuulin ääniä, Kalle poikani!

(Syleilevät, liikutettu vaitiolo.)

KALLE

Isä, voitto, voitto on meidän!

ISÄNTÄ

Voittosanoma! Ja sinun huulesi ovat vielä lämpimät ja eloisat ja voivat sen kertoa! Olen saanut sinut takaisin, viikkojen kuluttua kuin kuolemasta takaisin! Mutta kerro, poikani!

KALLE

Alku oli kamala. Me seisoimme valmiina männikössä kirkon luona, kiihko-odotuksessa. Yksi vain joukostamme puuttui — Tapani. — Muistathan isä sen sateisen syysillan, jolloin Paavo ja minä lähdimme ja Tapani jäi kotiin, kun et sinä voinut päästää sekä poikia että renkiä talosta —

ISÄNTÄ

Vilja oli vielä puimatta — —

KALLE

Niin, isä, mutta et sinä kauan Tapania pidättänyt. Itse hän kertoi, että sinä olit antanut hänelle käteen talon viimeiset eräseet ja laskenut hänet lähtemään. Ja miehen sinä meille lähetit, jota tarvittiin. Kun Tapani tuli, muuttuivat yrityksemme puolta rohkeammiksi, hän otti kuin itsestään johdon käsiinsä. Me melkein jumaloimme sitä miestä — — oi, isä, en käsitä mitään, en yhtään mitään!

ISÄNTÄ

Kalle, mitä tarkoitat?

KALLE

Me odotimme. Tapania ei kuulunut. Vihollinen saattoi yllättää meidät milloin hyvänsä, ja se yllätti! Voi kauhu ja kuolema, liian myöhään me huomasimme, että vihollinen jo oli sivuuttanut Kerämäen, ainoan paikan, missä meillä olisi ollut mahdollisuutta puolustautua mahtavaa ylivoimaa vastaan. Me hyökkäsimme tielle, epävarmoina, ilman johtajaa. Liian myöhäistä! Mustana ketjuna lähenei vihollinen kylää. Vain pieniä, heti sulkeutuvia aukkoja olisi siihen meidän ammuttamme tehnyt. Ja me olimme tiellä, suojattomina! Me seisoimme jäykkänä voimatta keksiä mitään keinoa, meille jäi vain yksi valinta: kaatua järjestykseen yli maantien kotikirkon veräjälle. Oi, te ette tiedä, miten kirveli sydäntä tuo »liian myöhään». Ja voi Anna sisko, että minun täytyy se sinulle kertoa! — kirveli sydäntä toinenkin seikka, toinenkin näky. Vinosti yli peltojen painalsi suksilla Tapani etelää kohti. Painalsi taakseen katsomatta pois. Sinne jätti joukkonsa. (Painaa pään käsien varaan.) En tiedä, minne hän hiihti, pakoonko ratkaisevana hetkenä vai vihollisen puolelle.

ANNA

(itseksensä tuskallisesti):

Pakoonko ratkaisevana hetkenä vai vihollisen puolelle...

KALLE

(reippaammin):

Mutta onni, isä, ihmeen kautta kääntyi. En vieläkään saata käsittää sitä.

ISÄNTÄ

Mitä te saatoitte tehdä? Voiko ajatella toivottomampaa asemaa?

KALLE

Käsittämättömästä syystä hajaantui vihollisjoukko, kääntyi, kulki metsää kohti, katosi sinne. Osa vain heistä jäi pellolle, nähtävästi erimielisinä. Niitä me emme pelänneet, sillä me olimme yhtenä tahtona kaikki. Emme epäilleet hetkeäkään. Meidän Paavo otti johdon käsiinsä —

ISÄNTÄ

Jumalalle kiitos, minulla on kaksi kelvollista poikaa.

KALLE

(jatkaen):

Me hyökkäsimme vihollisen jälkeen ja pääsimme kuin pääsimmekin Kerämäen kallioitten suojaan ammuttuamme tieltämme kolme, neljä. Muut pakenivat metsään, minne suurin osa ensin oli kadonnut. Me odotimme. Melua vain kuului metsän puolelta. Pian uskalsivat ne kuitenkin taas tielle, epäjärjestyksessä, kuin pilaa tehden. Mutta meillä oli omat aikeet, me ammuimme epäjärjestyksen entistä suuremmaksi. Ja ryssä kauhistui. Se lähti sellaista kyytiä, että se varmaan pysähtyi vasta Sääksjärven raunioilla!

ISÄNTÄ

Jalo työ, pojat, niin taistelkoot suomalaiset aina!

(Liikettä eteisessä.)

(PAAVO ja MUITA MIEHIÄ sisään.)

8:s kohtaous.

PAAVO

Terve, isä! Tuomme iloisia terveisiä!

MIEHET

Terve, terve taloon. Täälläpä on lämmintä ja ihanaa. Istumme lieden ääreen.

ISÄNTÄ

Istukaa, istukaa, ylpeä on taloni saadessaan teidät vieraisiksi.

PAAVO

Vartijat ovat varmat, saamme rauhassa levätä ellei merkkiä kuulu. Tiedätkös, isä, me teimme tänään enemmän kuin luuletkaan. Ei se ollut pelkkä kostonhanke ryssän puolelta. Siinä oli takana yritys puhdistaa tie suurempaa läpimarssia varten täältä Hämeeseen. Jos me voisimme estää sen! Mutta meillä on kyllä odotettavana useampia hyökkäyksiä ja suurempia.

1:nen SISSI

Kun edes tietäisi niitten aikeista paremmin!

PAAVO

Niin, kun tietäisi. Ei sitä paljon ihminen tiedä, emme tienneet mekään eilen, että tänään saisimme voittoa juhliä, ja vielä vähemmän tiesimme, että voittotunnelmaamme sekottuisi se katkera tieto, että yksi joukosta oli pelkuri tai — petturi. Orjan veri — orjan veri, ei saattaisi ajatella ryssän orjuutta vapaa mies, joka on tuntenut, miltä tuntuu polkea ja kyntää omaa isänmaata.

2:nen sissi

Käsittämätöntä se oli, hän, urhoollisista urhoollisin.

KALLE

Tapani, joka johti meitä kymmenissä seikkailuissa uhkarohkeana ja useimmiten voittoon.

PAAVO

Mutta riittää jo, unohtakaamme mies! Iloitkaamme voitosta niinkauan kuin se on sallittu. Kuinka kauan? siinä kysymys. Jospa meitä olisi vähän enemmän, että voisimme olla varuillamme mitä yllätyksiä vastaan hyvänsä.

3:s SISSI

Tai jos tietäisi, mistä ja milloin ne uudelleen yrittää.

PAAVO

Ajatelkaa, me tiedämme, että juuri tuolla osastolla, joka nyt majailee muutaman virstan päässä hätyyttääkseen meitä, rauhanhäiritsijöitä, on hallussaan hyökkäyssuunnitelma. Se on kartta, jonka eräs vankina ollut kivekäs oli nähnyt kahtena, kolmena iltana peräkkäin. Jos olisi se meillä! Silloin olisi helppoa miehittää oikeat polut. Tämä kylä olisi silloin heidän tiellään salpa.

1:nen SISSI

Se kartta täytyy saada.

2:nen SISSI

Täytyy, vaikka menisi henki.

3:s SISSI

Vaikka menisi kaksikin tai kolmekin.

(Laukaus ulkoa.)

MIEHET

Merkki! (Syöksyvät ulos.)

PAAVO

(mennessään):

Ole rauhassa, isä, he luultavasti vain huomasivat jotain epäilyttävää. Mutta on riennettävä paikalle.

(Ulos.) (Isäntä jäljessä portaille.)

9:s kohtaous.

ANNA

(yksin):

Kartta — suunnitelma. — Se on saatava, vaikka menisi henki! (Innostuen.) Oi, jos menisi minun henkeni! Oi Tapani, en jaksa käsittää, en jaksa ajatella, en jaksa sinua vihata. Mutta minä tahdon sovittaa, maksaa, maksaa tahdon maalleni velkasi.

II NÄYTÖS

(Sama tupa, jouluksi somistettuna.)

1:nen kohta.

ANNA ja MARI.

MARI

(sovittelee huivia kaulalleen, laulaa)

Nyt saa arkiset huolet heittää, murehet sydämen pohjahan peittää. Kerran on viikossa sunnuntai, joulun on kerran vuodessa vain — —

Nyt olen joulupukimissa! Vähän taas juhla juhla tuntuu, kun pojatkin omista vuoteistaan yönsä lepäävät, vaikka puristuukin melkein ateriankin aikana käsi aseeseen ympäri. Anna, olisit vähän iloisempi. Anna, nythän on juhla, kuule, joulujuhla!

ANNA

Niin, Mari, joulun on. Ja joulun sovittaa synnit. Mutta jos on meillä syntejä sovitettavana, vaatii se juhla meidät ne sovitettamaan. (Itsekseen.) Nyt, nyt se on sovitettava. — Jospa Jumala näyttäisi minulle tyhmälle tyttöä parille tien — enhän tiedä, en ymmärrä, ja sydän — tuo arka — vapisee pelosta.

MARI

Mitä mietit, Anna? Aina sinä mietit! Kuule, ole iloinen nyt! Mutta isäntä ja pojat tulevat, nyt on saunalla kiire. Pistäyn katsomassa, onko kaikki kunnossa. (Ulos.)

(ISÄNTÄ ja POJAT tulevat.)

2:nen kohta.

ISÄNTÄ

(tullessaan)

Nyt, pojat, nyt vietämme joulun! Ei auta enää ajatella tuota karttaa, vaikka se kyllä olisi joulurauhamme turvannut. Heitetään se mielestä ja heitetään muutkin huolet. Ei ajatella katkeruutta ketään kohtaan, ei halveksittavin takaan, sillä kuuluuhan pyhä joulusanoma: »ihmisille hyvä tahto.» Vapahtajan synnyinjuhla ei tapeta eikä tulla tapetuksi, silloin on rauha maassa. Jouluyön siunaushan laskeutuu vihollisenkin yli ja yli — petollisen ystävänsä.

PAAVO

Olet oikeassa, isä. Ei asia miettimisestä parane. Olemmehan tuumailleet sinne ja tänne. Mutta sille, joka ajatteleekaan yrittää haltuunsa karttaa, näyttää varma kuolema irvistävän. Olemme miettineet aivomme väsyksiin, levätään nyt yli joulun, käsi kahvassa tosin, mutta kuitenkin kotona joulupöydän ääressä.

KALLE

Niin, onhan meille annettu vielä yksi joulun.

ISÄNTÄ

(huokaisee)

Vielä yksi joulun!

3:s kohta.

MARI

(sisään)

Isäntä, joulusauna on valmis.

KALLE

Joulusauna!

PAAVO

On sitä nautintoja sota-aikanakin! (Mennessään.) Tulethan pian, isä?

ISÄNTÄ

Tulen. Mari, joko hait arkusta sen minun joulu paitani?

4:s kohtaus.

Mari

Hain, isäntä. Mutta ettekös te kerran tuumaillut, ettette sitä yllenne laita, ennenkuin taas kerran tulee rauhan joulu.

ISÄNTÄ

Tuumailinpa niin, mutta nyt olen tuumaillut pitää rauhaa, vaikka ne siellä maailmalla mellastavatkin. Sainhan pojat kotia, ja eihän ole tarvis katsella pihaa pitemmälle.

MARI

Ihan niin, isäntä, eikä ole ryssistäkään viikon vertaan mitään kuulunut, varmasti on ne jo menneet omille maille.

ISÄNTÄ

Ainakaan eivät täällä pidä joulua. Tämä on sitä kotoista itsekkyyttä ja, niin, väsymystäkin. Niistä on ehtinyt paatua, niistä puolen vuosikymmenen kauhuista.

MARI

Niin, pikku tyttöjä me olimme, kun ensi kertaa puhuttiin sodasta.

ISÄNTÄ

Kalle silloin ensi aakkosia tavaili. Ja pian ei siitä enää vain puhuttu, vaan se elettiin tuo sana »sota». Se nieltiin moneen kertaan petäjäisessä ja luettiin ruttoon sortuneitten kirstun kannesta. Ja tulisina liekkeinä se mateli taivasta kohti. Tunnetaan se sisältä ja päältä. Mutta — tänään se ajetaan ovesta ulos. Ei ole tietoa, eletäänkö ensi jouluna. Haes joulupaita, Mari! Minä menen kylpemään. (MARI menee kamariin.)

5:s kohtaus.

ANNA

Isä, viivy hetki vielä!

ISÄNTÄ

Mitä haluat, lapseni?

ANNA

Minulla on sinulle puhuttavaa. Istu tuohon noin — hetkeksi vain!

ISÄNTÄ

Mielelläni, lapseni. En saunaa kaipaa, kun sinä minua tarvitset.

(MARI tulee.)

6:s kohtaus.

MARI

Tässä on isännälle paita.

ISÄNTÄ

Laske tuohon tuolin selkämykselle.

MARI

Nyt minä menen vähän lehmille joulua tekemään. Panen parasta eteen. On niin lysti pitkästä aikaa! (Menee.)

7:s kohtaus.

ISÄNTÄ

Nyt, lapseni...

ANNA

Isä, rakas isä, sydämeni on raskas. Minun täytyy se sinun helmassasi keventää. (Painaa päänsä isän syliin.) Kovin heikko on naisen sydän. Katsos, isä, se tunto, se kumma värinä, jonka Luoja sinne pani, se on niin pelottavan voimakas. Ja — oi, isä, — minun sydämeni värinä pyrkii tuntemattomille poluille, sinne, missä kulkee Tapani.

ISÄNTÄ

Tapani! — Lapsi, älä ajattele pelkuria, petturia, Minun tyttäreni täytyy olla toista maata.

ANNA

Isä, älä tuomitse! Se on niin katkeraa. Tiedänhän, että minun tulisi häntä vihata ja halveksia, ja toisin vuoroin vihaan ja halveksinkin, mutta en voi kestää, että muut ... ja voi, isä, usein tahtoisin heittää sydämeni kuin taakan luotani ja pitää joulua teidän kanssanne, mutta sitten taas — —

ISÄNTÄ

Anna, minä näin kerran, että tyttäreni rakasti renkiäni. Ei se toiveitteni mukaista ollut, mutta rakkaimmaltani en hennonnut mitään iloa kieltää. Mutta jos tyttäreni rakastaa velvollisuutensa unohtanutta suomalaista, täytyy minun se miehenä ja suomalaisena kieltää!

ANNA

(uljaammin)

Isä et voi kärkeä ihmissydäntä! (Taas liikuttuna.) Isä, miksi olet kova, miksi et tahdo minua ymmärtää? Luuletko, että sinun täytyy hävetä tytärtäsi? En voi sydäntäni heittää luotani, sillä silloin heittäisin parhaimpani. Rakastan häntä, maan petturia — voi, isä, mikä pohjaton tuska — minun *täytyy* tehdä jotakin, muuten kuolen! Isä, etkö käsitä, että minun täytyy?

ISÄNTÄ

Tehdä jotakin? Niin, sinun täytyy raivata ajatuksistasi mies, joka itse kantakoon häpiänsä.

ANNA

En voi, en tahdo! Ei ole syntiä niin suurta, ettei rakkaus sitä voisi sovittaa. Isä, minä tunnen itseni maalleni velalliseksi.

ISÄNTÄ

Älköön ihminen ottako toisten velkoja harteilleen.

ANNA

Oma se on, isä, oma ja — rakas. Isä, minä maksan sen!

ISÄNTÄ

Lapsi — et sinä mitään voi.

ANNA

Tässä juuri sinä istuit menneenä pyhänä, isä, ja itse kerroit siitä tytöstä, joka lähti vihollisleiriin ja lähenei ryssiä heidän juotuaan vähän liiaksi. Sanoit, että tyttö toi sieltä tärkeitä tietoja ja että sen tytön isä sai olla ylpeä...

ISÄNTÄ

Tyttö, mikä nyt aivoissasi askartelee?

ANNA

Ja silloin puhui Paavo siitä toisesta tytöstä, jonka sulhanen oli vankina, ja se meni ja pääsi taloon, jossa ne majaili. Leikkasi poikki nuorat yön aikaan ja pakeni pojan kanssa. Isä, olisinko minä huonompi.

ISÄNTÄ

Mitä tarkoitat, lapsi?

ANNA

Isä, etkö vieläkään käsitä ... kartta — —

ISÄNTÄ

Sinä — sinä aikoisit yrittää?

ANNA

Monet ovat yrittäneet. Oi, isä, älä kiellä! Se on ainoa, mitä voin tehdä, ainoa, millä voin sen sovittaa!

ISÄNTÄ

Mitä ymmärrät sinä, lapsi? Miten voisit saada kartan haltuusi?

ANNA

En tiedä, isä — en tiedä mitään. Lähden suksilla, tien tiedän — Jumala ohjaa, siihen luotan.

ISÄNTÄ

Surman suuhun menet.

ANNA

Menen hakemaan — elämäni hintaa.

ISÄNTÄ

Pahempi sinua odottaa kuin kuolema. Anna, älä lähde! — Ja minne lähtisit? Ethän tiedä, missä vainolainen oleilee.

ANNA

Maunun talo siellä Sääksjärvellä vain kuuluu säilyneen. Niille itselleen oli onni, että se säästyi liekeiltä. Naapurin isäntä sanoi päällikön siellä majailevan.

ISÄNTÄ

Ja sinnekö aiot?

ANNA

Voi, isä, en ole vielä paljoa sitä ajatellut! Kaikki sitten selviää. Ehkä menen ensin siinä vieressä

olevaan kankurin mökkiin. Jätän sinne sukset... Älä kysy, isä, en vielä tiedä...

ISÄNTÄ

Laskisinko lapseni tuntemattomaan tuhoon?

ANNA

Tämä tuska on tuhoa pahempi. Isä, isä — en voi elää muuten, sydäntänihan syö ja kiduttaa joka hetki tuo musta tieto. Se on velka, velka, se painaa minut maahan! Ja sitten — kadotinhan enemmän kuin kaiken. Isä, minua väsyttää...

ISÄNTÄ

Menisit lepäämään, lapseni!

ANNA

Lepäisinkö? Ei, ei! Minä lähden!

ISÄNTÄ

En anna lastani. (Rukoilevasti.) Älä jätä minua!

ANNA

Isä, pojat jäävät luoksesi. Anna minut uhriksi — — isä, en osaa puhua, niinkuin tahtoisin — vaan — eikö totta — et voi liian paljoa milloinkaan uhrata.

ISÄNTÄ

Lapsi, oikein sanoit.

ANNA

Oi, isä, sinä suostut! Minä lähden, mutta sitten — sitten vielä yksi pyyntö, rakas isä. Kun kaikki on sovitettu, ettehan te sitten enää täällä kotona ajattele katkeruudella pettäjää? Minä — minä olen häntä niin paljon rakastanut.

ISÄNTÄ

Mene, lapsi. Kuka ajattelisi katkeruutta silloin, kun sinä olet muistossa.

ANNA

(itkien)

Siis nyt, isä, nyt heti sen täytyy tapahtua! Sen täytyy olla minun joulunviettoni. Huomenna olisin jo liian arka ehkä... Pois siis lämpöisestä kotipirtistä tiettömään pimeyteen; (Huomaa isänsä liikutetuksi.) Isä, suo anteeksi, että pimennän joulusi; Älä sure minua! Nyt menen pukeutumaan, ja sitten hiihdän pimeään jouluyöhön ja pyhän yön enkelkuoro seuraa minua ja varjelee minua vaaroilta, Niinhän, isä?

(ISÄNTÄ ei vastaa. ANNA syleilee häntä vielä kerran. Sitten kamariin.)

8:s kohtaus.

ISÄNTÄ

(yksin, äänettömyyden jälkeen):

Tyttäreni — ainoani — joululahjaksi isien maalle.

9:s kohtaus.

MARI

(tulee);

No, täälläkö olette vielä, isäntä? Joutukaa nyt jo saunaan, jouluateria on pian valmis.

ISÄNTÄ

Kiitos, Mari, mutta en nyt jaksakkaan saunaan.

MARI

Oletteko sairas? Ehkä sauna virkistäisi? Koettakaa nyt sentään, isäntä! Minä kun laitoin siellä kaikki niin joulukuntoon, ja löylynkin pitäisi olla oikein hyvää.

ISÄNTÄ

Uskon, Mari, mutta olen jo viipynytkin niin kauan. Pojat jo kai pian palaavat?

MARI

Kyllä kai. Minne se Anna meni? Onkos se ulkona?

ISÄNTÄ

Ei, tuolla kamarissa. Pian hän tulee. — (Itsekseen.) Tulee ja — menee.

MARI

Nyt tulevat pojat. Niillä on kiire joulupuurolle.

(POJAT tulevat.)

10:s kohtaous.

PAAVO

Terveisiä saunasta, isä!

KALLE

Niin, terveisiä saunasta!

PAAVO

Tähtikirkasta on, oikea joulusää.

ISÄNTÄ

(itseksseen):

Tähdet syttyivät hänen polkuaan valaisemaan — joulutähdet.

KALLE

(on mennyt ikkunan luo):

Niin, kirkasta on, se on vuoden pimeimmän yön kirkkautta. Otava palaa kuin kirkon joulukynttilät. Mutta — kuka hiihtää tuolla yli rihipellon? Yksinäinen mies. Isä, Paavo, se on Tapani!

PAAVO

Tapani! Ei meidän kynnyksen yli, ei!

ISÄNTÄ

(on noussut):

Paavo, kuinka lieneekin, mutta nyt on joulu. Ja — ihmisille hyvä tahto. Emme me ole toisten tuomareita.

PAAVO

Isä, ethän tarkota totta? Et saa tarkottaa!

ISÄNTÄ

Tarkotan. »Älkää tuomitko», sanoo Herra »ettei...»

PAAVO

Mutta minä tuomitsen, ja minä tahdon kostaa sille, joka oli vähällä saattaa meidät kaikki häpeään! Ei meidän tupaan, sanon minä!

ISÄNTÄ

Kyllä, *minun* tupaani! Mutta hiljaa, eteisen ovi jo narahti.

(TAPANI tulee.)

11:s kohtaus.

TAPANI

Siunattua joulua, te täällä kotona! Vihdoinkin siis olen täällä.

(Äänettömyys.)

(ISÄNTÄ epävarmana. POJAT kääntyvät pois vastenmielisyyttä osottaen.)

TAPANI

(katsoen vuoroin kutakin):

Isäntä, mitä on tapahtunut? Mikä suru teitä painaa? Isäntä, missä on Anna?

ISÄNTÄ

(kääntyy)

Terve tultuasi, Tapani. Joulua sovittakoon katkerat muistot meidän väliltämme.

TAPANI

Isäntä, mitä tarkoitatte? Suuri Jumala, minä aavistan... (Käskevästi:) Selittäkää!

ISÄNTÄ

(raskaasti):

Mitä on selittämistä? Sinä, jonka olin valmis pojakseni sanomaan, sinä olit — pelkuri tai — petturi.

TAPANI

(kuohahtaen):

Isäntä! (Rauhallisemmin): Ei, älköön vihani kuohahtako, siitähän sen täytyi näyttää. Mutta vastaukseni, se on täällä. (Panee käden poveensa.)

(POJAT kääntyvät päin.)

KALLE

Suunnitelma!

PAAVO

Karttako?

KALLE

Hänellä on kartta...

ISÄNTÄ

(nousten):

Tapani, tässä käteni, anna anteeksi erehdykset ja epäluulot.

TAPANI

(kädenpuristuksen jälkeen):

Syyssä olin minäkin. Hetkeksi peittyi minulta velvollisuus ja isänmaa Annan silmien kirkaaseen loistoon. Minä unohdin silloin — viime viikolla — mikä oli kysymyksessä.

ISÄNTÄ

Sinä viivyit täällä —

KALLE

Ja me odotimme turhaan.

TAPANI

Mutta kun täältä ulos syöksyin, käsitin, mitä oli tapahtunut, ja minulla oli vain yksi mahdollisuus —

PAAVO

(uudestaan epäluuloisena):

Paeta! Sinä olit ainoa joka tunsit sen mahdollisuuden.

TAPANI

(häntä kuulematta):

Tiesinhän miten ryssät janosivat juuri minun vertani. Minä annoin heille mahdollisuuden...

KALLE

Ja he uhurasivat voittonsa?

TAPANI

Niin saadakseen minut vangikseen. Hiihdin tahallani niin, että luulivat minun syystä tai toisesta pyrkivän metsään tuonne pappilan taakse. Koko lauman sain jälkeeni.

KALLE

He saavuttivat sinut.

TAPANI

Tuonnempana. Se oli tarkotuskin. Minulla oli heille asiaa. Vaikka Luoja tietää, ettei se helppoa ollut. Ajatelkaa, heittää aseensa, ja heittää ne heille!

ISÄNTÄ

Mutta miten säästy henkesi? Miten olet nyt täällä?

TAPANI

Täytyi toimia ripeästi. Minut vietiin riemukulussa vihollisleiriin. Suurin juhlallisuuksin kai ne aikoivat tuomioni langettaa. Mutta minä tiesin, mitä tahdoin, enkä ole luotu kahleissa kuolemaan! Viime hetkessä pakenin — mukanani —

(ANNA tulee samassa kamarista.)

12:s kohta.

TAPANI

(keskeyttäen, astuen askelen Annaa kohti):

Anna!

ANNA

(on pysähtynyt kuin kivettyneenä. Itsekseen):

Suo voimaa, Herra, ei hänen luokseen!

ISÄNTÄ

(kärsimättömästi):

Mutta, Tapani, jatka!

KALLE

Jumalan tähden, jatka!

PAAVO

Ja mukanas...

TAPANI

...mukanani tämä! (Ottaa kartan poveltaan.)

ANNA

(riemusta kirkaisten, juoksee Tapanin luo, jonka syliin puoleksi tajuttomana vaipuu):

Suunnitelma! Kartta!

(TAPANI ja ANNA äännettömänä syleillen toisiaan. Kartta putoaa lattialle, mistä PAAVO sen nostaa ja näyttää ISÄNNÄLLE ja KALLELLE. KAIKKI KOLME yhdessä ryhmässä karttaa tarkastamassa.)

ISÄNTÄ

Tuossa se musta pilkku, johon vahdit on ensi yönä pantava. Ei hätää mitään, nyt vietämme rauhallista joulua.

KALLE

Eläköön, nyt on meidän pitäjän turva taattu! Ja eläköön Tapani, urhoollisista urhoollisin!

PAAVO

(lähestyy Tapania):

Tapani, minä sanoin kerran, vaikket sinä sitä kuullut, jotakin josta saisit iskeä minut tapparalla kahtia. Se onkin vallassasi, sillä kuule: sanoin, että sinussa on orjan veri. En jaksanut uskoa suomalaiseseen vapaaseen vereen.

KALLE

(nuoruuden innostuksella):

Et tiennyt, veli, että suomalaisissa suonissa virtaa kuningasveri, niin palkollisen kuin talokkaan takin alla.

Eläköön se kuningasveri! Älköön se vuotako kuiviin tai aateluuttaan kadottako.

TAPANI

Ja eläköön suomalainen kuningasajatus, vapauden vaatimus ja vapauden riemu!

ISÄNTÄ

Sitä kuningasajatusta on meillä nyt syytä juhlia. Anna, tyttöseni, sytytä kirkkain silmin joulukynttilät palamaan joululle ja onnellesi. Mari, onko joulupuuro valmista?

MARI

On, isäntä, ja kaunista ja vaaleata se on kuin kotipellon puuro ainakin.

(ANNA sytyttää pöydällä olevat kynttilät. MARI tuo ruoan pöytään. KAIKKI kokoontuvat pöydän ääreen.)

ISÄNTÄ

Lapset, nyt on joulu. Kiitos Herralle, että jälleen näen kaikki tutut kasvot pöytäni ympärillä. Nyt voimme keventynein mielin yhtyä joulun ylistyslauluun: »Kunnia olkoon Jumalalle korkeudessa ja maassa rauha, ihmisille hyvä tahto.»

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KUNINGASVERTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are

removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.